
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Алексеева Світлана

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-539-6-15>

ВСТУП

Підготовка майбутнього покоління до активної участі у вирішенні глобальних викликів ґрунтується на засадах освіти для сталого розвитку. Україна є однією з країн, яка активно включається в процес розв’язання глобальних цілей сталого розвитку. Зокрема, в серпні 2024 року оголошено про запуск проєкту під назвою «Реалізація Цілей сталого розвитку в Україні в контексті відновлення від наслідків війни та на шляху до європейської інтеграції»¹. Ця ініціатива має на меті зміцнити національну систему впровадження Цілей сталого розвитку в Україні, особливо в умовах відновлення країни від наслідків війни та на шляху до європейської інтеграції.

Однією з важливих Цілей сталого розвитку є якісна освіта, що спрямовано на впровадження ідей, принципів та цінностей формування культури ощадливого та відповідального ставлення до навколишнього оточення. Особливістю освіти для сталого розвитку є те, що вона охоплює проблематику освіти під кутом зору формування нової системи ціннісних орієнтирів та моделей поведінки підростаючого покоління, де особлива увага повинна приділятися формуванню відповідних норм поведінки та стилів життя, активної громадської позиції щодо реалізації ідеї сталості. Нові сучасні завдання освіти мають включати формування світогляду молоді, що ґрунтуються на засадах сталості, переорієнтації навчання, де активно використовуються новітні технології, методики викладання та принципи сталого

¹ ПРООН Новий проєкт для підтримки відновлення України та сталого розвитку
URL:<https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/proon-zapustyla-novyy-proyekt-dlya-pidtrymky-vidnovlennya-ukrayiny-ta-staloho-rozvytku>

розвитку². Важливо забезпечити справедливу якісну освіту і створити умови доступності до навчання для всіх протягом усього життя³

Система освіти для сталого розвитку охоплює всі існуючі ланки: дошкільну освіту; загальну середню освіту; позашкільну освіту; професійно-технічну освіту; вищу освіту; післядипломну освіту та самоосвіту. У розділі монографії розкрита проблема забезпечення якості загальної середньої освіти в Україні, обґрунтовано її нормативно-правового регулювання в сучасних умовах, визначені стратегічні пріоритети забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку.

1. Система забезпечення якості загальної середньої освіти в Україні

В умовах невизначеності та воєнної агресії для України важливим завданням є забезпечення доступності освіти, забезпечення її якості, інклюзивності для різних категорій населення. Створення ефективної система забезпечення якості освіти в Україні є пріоритетним напрямом сучасності, що сприятиме удосконаленню законодавства про освіту відповідно до європейських стандартів і рекомендацій, забезпеченню прозорості та зрозумілості стандартів якості для всіх рівнів освіти, розробці програм, які забезпечують рівний доступ до якісної освіти для всіх груп населення, цифровізації освітніх процесів, прозорості та публічності впровадження системи забезпечення якості в закладах освіти.

В Законі України «Про освіту» (2017)⁴ визначено, що якість освіти забезпечується через *внутрішню систему забезпечення якості* (в закладах освіти); *систему зовнішнього забезпечення якості освіти*; *систему забезпечення якості* в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти (стаття 41). Законом також визначені інструменти, процедури та заходи забезпечення якості освіти, зокрема:

на рівні закладів освіти (внутрішня система забезпечення якості) – це наявність в закладах освіти стратегії та процедури забезпечення якості освіти; обов’язковість системи та механізмів забезпечення академічної доброчесності; критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти (оприлюднені); критерії, правила і процедури

² Освіта для сталого розвитку: науково-методичний посібник / О. С. Висоцька. Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. 200 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vysotska_Olha/Osvita_dlia_staloho_rozvytku.pdf?PHPSESSID=kg4oiglsjucv9ntkd8rqa1703

³ Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ президента України №722/2019 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

⁴ Закон України «Про освіту» 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників (оприлюднені); критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти (оприлюднені); наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти; наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти; створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування;

на рівні зовнішнього забезпечення якості освіти визначені наступні інструменти, процедури та заходи забезпечення і підвищення якості освіти, зокрема: стандартизація; ліцензування освітньої діяльності; акредитація освітніх програм; інституційна акредитація; громадська акредитація закладів освіти; зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання; інституційний аудит; моніторинг якості освіти; атестація педагогічних працівників; сертифікація педагогічних працівників; громадський нагляд, незалежні установи оцінювання та забезпечення якості освіти;

на рівні забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти передбачається обов'язковість політики та процедури забезпечення якості власної діяльності; наявність необхідних ресурсів для організації процесів і процедур; зовнішній незалежний аудит діяльності (процесів і процедур) відповідних органів і установ.

Отже, система забезпечення якості загальної середньої освіти складається з підвищення кваліфікації педагогічного складу (сертифікації), роботи внутрішньої служби забезпечення якості у закладах, проведення інформаційних кампаній для батьків і громадськості, регулярного оприлюднення звітів та результатів самооцінювання освітніх установ.

Проаналізуємо основні складники системи забезпечення якості загальної середньої освіти та їх нормативно-правового регулювання.

Насамперед, необхідно говорити про формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти. Внутрішня система забезпечення якості освіти – це сукупність умов, процедур і заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх та управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів навчання учнів, забезпечують формування їхніх ключових компетентностей, а також сприяють усебічному розвитку особистості учнів. Існування такої внутрішньої системи в школах дозволить підвищити якість освітніх послуг, довіру

до результатів навчання, постійно вдосконалювати освітнє середовище, систему оцінювання учнів, педагогічну діяльність, управлінські процеси тощо.

Нормативно-правового регулювання системи забезпечення якості освіти в закладах загальної середньої освіти визначається в ч. 3 ст. 41 Закону України «Про освіту», де зазначено, що внутрішня система забезпечення якості освіти може містити компоненти: стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти; систему та механізми забезпечення академічної доброчесності; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів освіти; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників; оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти; створення в закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування; інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

У листопаді 2020 року Міністерство освіти і науки спільно з Державною службою якості освіти розробило «Методичні рекомендації з формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти»⁵, які зорієнтовані на допомогу школам у внутрішньому забезпеченні якісної освіти. У Методичних рекомендаціях запропоновано три обов'язкові етапи формування внутрішньої системи забезпечення якості: визначення компонентів внутрішньої системи забезпечення якості освіти; забезпечення функціонування цих компонентів; самооцінювання освітніх та управлінських процесів закладу освіти для їх подальшого вдосконалення. Аналіз відповідного документу уможливив констатування положень, щодо забезпечення комплексного розгляду питань, пов'язаних з формуванням внутрішньої системи забезпечення якості освіти. В методичних рекомендаціях рекомендовано розробити «Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти», яке визначить цілі системи

⁵ Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти від 30 листопада 2020 р. № 1480. URL <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoi-serednoyi-osviti>

забезпечення якості освіти; її компоненти, періодичність і механізм самооцінювання. Особливої уваги потребує визначення стратегії і процедур забезпечення якості освіти, опис правил і критеріїв самооцінювання внутрішніх компонентів; вимірювальні показники результатів, на які впливатимуть освітні та управлінські процеси; методи збору інформації. Результати самооцінювання використовуються для визначення пріоритетних напрямів удосконалення освітніх та управлінських процесів, аналізу тенденцій в освітній діяльності закладу освіти, вдосконалення внутрішньої системи оцінювання якості. Заклад освіти може обрати власний підхід до формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, керуючись власною академічною та організаційною автономією.

Зовнішня перевірка з оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти реалізується через *інституційний аудит*, який проводиться з метою комплексного оцінювання якості освітньої діяльності закладу. Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 09.01.2019 року № 17. План проведення перевірки додержання закладом освіти вимог законодавства у сфері загальної середньої освіти під час інституційного аудиту затверджений наказом Державної служби якості освіти України від 06.09.2021 року № 01-11/57 (в редакції наказу Державної служби якості освіти України від 13.01.2022 року № 01-10/5).

Основними напрямками перевірки під час інституційного аудиту є: 1) освітнє середовище закладу освіти; 2) система оцінювання здобувачів освіти; 3) рівень педагогічної діяльності вчителів; 4) управлінські процеси в закладі освіти.

При оцінюванні *освітнього середовища* закладу освіти перевіряються: створення безпечних і комфортних умов навчання та праці; забезпечення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації; забезпечення інклюзивного та мотивуючого до навчання освітнього простору.

При вивченні *системи оцінювання здобувачів освіти* в закладі під час інституційного аудиту: відбувається таксація наявності відкритості, прозорості і зрозумілості для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень; досліджується використання системи оцінювання, спрямованого на моніторинг навчальних досягнень кожного здобувача освіти (йдеться про те, щоб кожен вчитель дивився на учня в динаміці; спрямованість системи оцінювання на формування у здобувачів освіти відповідальності за результати свого навчання, здатності до самооцінки).

Педагогічна діяльність оцінюється через ефективне планування та прогнозування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх технологій, форм організації освітнього процесу та підходів до оцінювання навчальних досягнень із метою формування ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти, постійного підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників; налагодження партнерських взаємовідносин із здобувачами освіти, їх батьками та іншими законними представниками, працівниками закладу освіти; організацію педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності. Відповідно до частини другої статті 42 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020) обов'язковими компонентами внутрішнього забезпечення якості освіти є дотримання академічної доброчесності, а також порядок виявлення та встановлення фактів її порушення. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Оцінювання *управлінських процесів* відбувається за критеріями, які визначають наявність стратегії розвитку та системи планування діяльності закладу, моніторинг виконання поставлених цілей і завдань: формування відносин довіри, прозорості, дотримання етичних норм; ефективність кадрової політики та забезпечення можливостей для професійного розвитку педагогічних працівників; організація освітнього процесу на засадах людиноцентризму, прийняття управлінських рішень на основі конструктивної співпраці учасників освітнього процесу, взаємодії закладу освіти з місцевою громадою; формування та забезпечення реалізації політики академічної доброчесності.

Якість освітніх і управлінських процесів в закладі загальної середньої освіти визначається за рівнями: високий; достатній; рівень, що вимагає покращення; низький. Важливо, що крім визначення рівня забезпечення якості освіти, після проведення інституційного аудиту освітній заклад отримує висновки і рекомендації щодо вдосконалення освітнього й управлінського процесів.

Відповідно до сучасного законодавства в Україні уможливорюється *громадська акредитація закладу освіти*. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється з метою визнання якості освітньої діяльності закладу освіти та формування його позитивного іміджу і репутації. Громадська акредитація закладу освіти є новим інструментом забезпечення якості освіти, що здійснюється за запитом закладу освіти на добровільних

заходах. Заклади загальної середньої освіти, що мають чинний сертифікат про громадську акредитацію закладу освіти, вважаються такими, що пройшли інституційний аудит у плановому порядку. Громадська акредитація закладу освіти здійснюється акредитованими в установленому порядку фаховими громадськими об'єднаннями, іншими акредитованими юридичними особами, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності.

Як ми вже зазначали, обов'язковою складовою системи забезпечення якості освіти є оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Відповідно до чинного законодавства зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника здійснюється шляхом сертифікації. Сертифікація здійснюється з метою виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню. Сертифікація передбачає: 1) експертне оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації шляхом вивчення практичного досвіду їхньої роботи; 2) самооцінювання учасником сертифікації власної педагогічної майстерності; 3) оцінювання фахових знань та умінь учасників сертифікації шляхом їх незалежного тестування. Педагогічні працівники, які мають сертифікат, можуть залучатися до проведення інституційного аудиту в інших закладах освіти, розроблення та акредитації освітніх програм, а також до інших процедур і заходів, пов'язаних із забезпеченням якості та впровадженням інновацій, педагогічних новацій і технологій у системі освіти. Положення про сертифікацію педагогічних працівників розробляються центральними органами виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти, та затверджуються Кабінетом Міністрів України (Положення про сертифікацію педагогічних працівників, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 1190 від 27 грудня 2018 року).

Узагальнюючи зазначимо, що система забезпечення якості освіти є стратегічним інструментом, що впливає на всі аспекти розвитку країни: економічний, соціальний, культурний та інноваційний. Система забезпечення якості освіти відіграє вирішальну роль у розвитку країни, оскільки сприяє формуванню людського капіталу, забезпечує підготовку конкурентоспроможної молоді, сприяє залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та зростанню продуктивності праці. Якісна освіта сприяє формуванню громадянської свідомості, зміцненню демократії є основою для підготовки майбутніх лідерів, які впроваджуватимуть принципи сталого розвитку, здатних вирішувати глобальні проблеми.

2. Стратегічні пріоритети забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку та шляхи їх реалізації

Важливим аспектом сучасної освітньої політики є забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку. Освітній процес має здійснюватися на засадах змісту та ціннісних орієнтирів сталого соціального розвитку, сучасних новітніх технологій навчання, які враховують вікові, індивідуальні особливості природного розвитку, використовують творчу обдарованість, що передбачає суттєві зміни в діяльності освітніх закладів та системи управління освітою. Концепт сталого розвитку потребує осучаснення освіти, в процесі чого можливе вирішення глобальних проблем сучасності, формування поваги до життя інших людей, їх цінностей, образу мислення, колективної відповідальності та колективного партнерства, орієнтації на створення гуманного, рівноправного та уважного до проблем людини суспільства⁶. Сучасна освіта має надавати знання для комплексного вирішення завдань, об'єднуючи екологічні, економічні та соціальні компоненти. Такий підхід це практичність і зв'язок із життям, формування соціальної відповідальності, громадянської активності. Освіта сталого розвитку – це формування всебічно розвинених, відповідальних громадян, готових до викликів майбутнього.

Забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку означає включення у навчальні програми елементів сталого розвитку, екологічної освіти, громадянської компетентності та підготовки учнів до викликів сучасного світу.

Процес забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку передбачає комплексні кроки, що пов'язані з інтеграцією принципів сталого розвитку у національні освітні стандарти, розробкою чітких критеріїв і індикаторів якості освіти, які враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти, створенням нормативних документів, що підтримують реалізацію освіти для сталого розвитку. Особливу увагу необхідно звернути на професійний розвиток педагогів, які мають бути здатні до інтеграції принципів сталого розвитку в навчання. Має реалізовуватися розвиток інфраструктури шкіл, що передбачає забезпечення шкіл енергоефективними технологіями, створення комфортного середовища для навчання (включно з екологічними класами та зоною для практичних занять), використання інструментів цифровізації для навчання. Також необхідно зазначити про запровадження і налагодження системи моніторингу

⁶ Воробієнко, П. П. (2023). Роль освіти в досягненні цілей сталого розвитку оон. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5(1), 1-8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5113> URL:<https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/351>

якості освіти, яка включає оцінку сталого розвитку, проведення регулярних досліджень щодо впливу ОСР на результати навчання учнів, аналіз зворотного зв'язку від учасників освітнього процесу.

Актуальності набуває налагодження співпраці між школами, місцевою владою, громадськими організаціями та підприємствами, проведення спільних екологічних проєктів, акцій та волонтерських ініціатив, формування культури відповідальності серед учнів через залучення до вирішення локальних проблем. За такого підходу відбудеться популяризація сталого розвитку, що сприятиме інформаційно-просвітницькій кампанії серед учнів, вчителів і батьків, використання сучасних медіа для висвітлення досягнень у сфері ОСР, підтримка ініціатив учнів щодо сталого розвитку (шкільні стартапи, конкурси тощо). Ці кроки допоможуть не лише підвищити якість освіти, а й виховати нове покоління, готове до вирішення глобальних викликів.

Як відомо оцінювання якості загальної середньої освіти відбувається за певними критеріями, які мають враховувати принципи сталого розвитку. Насамперед, це формування освітньої культури сталого розвитку, запровадження цінностей сталого розвитку як основи навчального процесу. Наприклад, ставити акцент на таких цінностях, як повага до природи, соціальна справедливість, рівність і відповідальність. Розробка етичних кодексів шкіл, орієнтованих на сталий розвиток. Це може стосуватися екологічного використання ресурсів (наприклад, політика "без паперу").

Наступним кроком може стати розробка інтерактивних посібників, цифрових платформ і курсів (вони включають симуляції екологічних проблем, рольові ігри та кейс-стаді), створення інноваційних навчальних матеріалів та інтеграція глобальних проблем у локальний контекст (наприклад, порівнювати питання зміни клімату чи бідності у світі з локальними прикладами та рішеннями). Впровадження інноваційних методик навчання, наприклад, метод проєктів, дизайн-мислення, гейміфікація у викладанні. За такого підходу уможливується розширення участі учнів у прийнятті рішень, створення учнівських рад з питань сталого розвитку. Учні можуть брати участь у розробці екологічних ініціатив школи або приймати рішення щодо ощадливого використання ресурсів. Організація учнівських проєктів, наприклад, створення екологічних садів, утилізація відходів, ініціативи зі збору вторсировини. Залучення шкіл до дослідницьких проєктів, учні можуть брати участь у вивченні екосистем, аналізі стану довкілля у своїй громаді. Підтримка шкільних наукових конференцій, щодо питань екології, соціальної відповідальності, технологій, створення грантів і конкурсів для шкіл – все це мотивуватиме школи на засади сталого розвитку.

Необхідно також зазначити, що в умовах війни необхідно говорити про інклюзивність і рівність, а також гарантію рівного доступу до якісної освіти для всіх. Це важливо для залучення дітей з особливими потребами чи з малозабезпечених сімей. В межах цього напрямки ми можемо говорити й про адаптацію програм для різних соціальних груп, зокрема, навчання дітей з різним рівнем підготовки.

Ми погоджуємося з думкою Г. Зварич⁷ щодо критеріїв і показників якості освіти, за якими має проводитися оцінювання стану функціонування і розвитку закладу освіти це: інноваційність змісту та форм організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти (акцент переноситься з навчання як трансляції інформації за принципом вертикальних стосунків «учитель-учень» на перехід у новий вимір діяльності, у якій учень – співавтор навчально-пізнавальної діяльності); реалізація в освітньому процесі методів, форм і засобів розвитку креативності, інноваційності і творчого мислення школярів; реалізація особистісно орієнтованого підходу, в основі якого – диференціація навчання у відповідності з індивідуальними особливостями учня з урахуванням його здібностей, рівня навченості й освітніх потреб; професійна підготовленість й готовність до інноваційної діяльності викладацького складу (до цього критерію входять такі показники: володіння професійними знаннями й навичками; постійне оновлення методичного інструментарію; інноваційне системне мислення тощо); системне використання в освітньому середовищі цифрових технологій управління якістю освіти; налагодженість системи оптимальної взаємодії закладів загальної середньої освіти з оточуючим середовищем: батьками, громадськістю, управлінськими структурами.

Взаємодія між системою забезпечення якості освіти та освітою сталого розвитку створює потужний синергетичний ефект, спрямований на підвищення ефективності освітнього процесу. Як ми вже зазначали відбувається на кількох рівнях:

1. Інтеграція принципів сталого розвитку в стандарти якості освіти. Сучасні системи забезпечення якості освіти враховують компетенції та цінності, пов'язані зі сталим розвитком. У процесі акредитації програм чи оцінки освітніх закладів враховується рівень інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів у навчальні плани. Програми оцінки враховують, наскільки учні отримують знання та навички, які сприяють досягненню цілей сталого розвитку

⁷ Зварич Г. Критерії, показники та індикатори моніторингу, експертизи та оцінювання якості освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Г. Зварич // Імідж сучасного педагога. – 2020. – № 5. – С. 14–20. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/isp_2020_5_5

2. Професійний розвиток педагогів. Забезпечення якості освіти передбачає постійне підвищення кваліфікації вчителів, зокрема в аспектах ОСР. Педагоги отримують знання про методики інтеграції тем сталого розвитку в освітній процес, що підвищує якість викладання та сприяє розвитку критичного мислення учнів. Впровадження тренінгів та курсів для вчителів з фокусом на ОСР, підготовка методичних матеріалів, що допомагають учителям включати теми сталого розвитку в навчальні дисципліни.

3. Оцінка результатів навчання через призму сталого розвитку. ОСР стає частиною ключових компетенцій, які оцінюються в рамках забезпечення якості освіти. Це включає моніторинг рівня екологічної свідомості, соціальної відповідальності та готовності учнів до вирішення глобальних проблем. Наприклад, оцінка результатів навчання за такими показниками, як участь учнів у соціальних або екологічних ініціативах, вимірювання рівня екологічної грамотності серед випускників.

4. Залучення громади та партнерів. Створення партнерства між школами, громадами та місцевими органами влади, що забезпечує практичний досвід для учнів та підвищує якість навчання за рахунок залучення реальних кейсів і проблем громад.

Саме система забезпечення якості освіти має сприяти створенню інноваційного освітнього середовища, тобто простору, де активно використовуються новітні технології і методики викладання, що інтегруються з принципами сталого розвитку. Це середовище сприяє формуванню компетенцій майбутнього, критичного мислення, креативності та соціальної відповідальності учнів. Результати впровадження інноваційного середовища виявляються у зростанні якості освіти – учні стають мотивованішими та залученими в процес навчання; розвитку компетенцій майбутнього – критичне мислення, креативність, комунікація та співпраця; формуванні екологічної та соціальної свідомості – підготовка до вирішення глобальних викликів. Інноваційне освітнє середовище відповідає сучасним викликам та сприяє гармонійному розвитку особистості, готової до життя в умовах сталого розвитку та динамічних технологічних змін.

ВИСНОВКИ

Сучасна освіта має надавати знання для комплексного вирішення завдань, об'єднуючи екологічні, економічні та соціальні компоненти. Такий підхід це практичність і зв'язок із життям, формування соціальної відповідальності, громадянської активності. Освіта сталого розвитку орієнтована формування всебічно розвинених, відповідальних громадян, готових до викликів майбутнього. Процес забезпечення

якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку передбачає комплексні кроки, що пов'язані з інтеграцією принципів сталого розвитку у національні освітні стандарти, розробкою чітких критеріїв і індикаторів якості освіти, які враховують екологічні, соціальні та економічні аспекти, створенням нормативних документів, що підтримують реалізацію освіти для сталого розвитку. Система забезпечення якості освіти має сприяти створенню інноваційного освітнього середовища, тобто простору, де активно використовуються новітні технології і методики викладання, що інтегруються з принципами сталого розвитку. Таке середовище відповідає сучасним викликам та сприяє гармонійному розвитку особистості. Результати впровадження інноваційного середовища виявляються у зростанні якості освіти, учні стають залученими в процес навчання й готові до життя в умовах сталого розвитку та динамічних технологічних змін. Взаємодія між системою забезпечення якості освіти та освітою сталого розвитку створює потужний синергетичний ефект, спрямований на підвищення ефективності освітнього процесу. Визначено, що така взаємодія відбувається на кількох рівнях, зокрема, через інтеграцію принципів сталого розвитку в стандарти якості освіти, професійний розвиток педагогів, оцінювання результатів навчання через призму сталого розвитку, створення партнерства між школами, громадами та місцевими органами влади. Концепт сталого розвитку потребує осучаснення освіти, в процесі чого можливе вирішення глобальних проблем сучасності, формування поваги до життя інших людей, їх цінностей, образу мислення, колективної відповідальності та колективного партнерства, орієнтації на створення гуманного, рівноправного та уважного до проблем людини суспільства.

АНОТАЦІЯ

Розкрито проблему забезпечення якості загальної середньої освіти в Україні, обґрунтовано її нормативно-правового регулювання в сучасних умовах, визначені стратегічні пріоритети забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку. Констатовано, що створення ефективної система забезпечення якості освіти в Україні є пріоритетним напрямом сучасності, що сприятиме удосконаленню законодавства про освіту відповідно до європейських стандартів і рекомендацій, забезпеченню прозорості та зрозумілості стандартів якості для всіх рівнів освіти, розробці програм, які забезпечують рівний доступ до якісної освіти для всіх груп населення, цифровізації освітніх процесів, прозорості та публічності впровадження системи забезпечення якості в закладах освіти.

Обґрунтовано, що система забезпечення якості загальної середньої освіти складається з підвищення кваліфікації педагогічного складу, роботи внутрішньої служби забезпечення якості у закладах, проведення інформаційних кампаній для батьків і громадськості, регулярного оприлюднення звітів та результатів самооцінювання освітніх установ.

Взаємодія між системою забезпечення якості освіти та освітою сталого розвитку створює потужний синергетичний ефект, спрямований на підвищення ефективності освітнього процесу, створенню інноваційного освітнього середовища, де активно використовуються новітні технології і методики викладання, що інтегруються з принципами сталого розвитку.

В умовах війни необхідно говорити про інклюзивність і рівність, а також гарантію рівного доступу до якісної освіти для всіх. Це важливо для залучення дітей з особливими потребами чи з малозабезпечених сімей. В межах цього напрямки необхідно забезпечити адаптацію програм для різних соціальних груп, зокрема, навчання дітей з різним рівнем підготовки.

Визначено, що оцінювання якості загальної середньої освіти має відбуватися за певними критеріями, які ґрунтуються на принципах сталого розвитку.

Література

1. ПРООН Новий проєкт підтримки відновлення України та сталого розвитку URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/proon-zapustyla-novyy-proyekt-dlya-pidtrymky-vidnovlennya-ukrayiny-ta-staloho-rozvytku> (дата звернення: 07.01.2025).

2. Висоцька О. Освіта для сталого розвитку: науково-методичний посібник. Дніпропетровськ: Роял Принт, 2011. 200 с.

3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Указ президента України № 722/2019 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 07.01.2025).

4. Закон України «Про освіту» 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 07.01.2025).

5. Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти від 30 листопада 2020 р. № 1480. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 07.01.2025).

6. Воробієнко, П. П. Роль освіти в досягненні цілей сталого розвитку ООН. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2023. 5(1), 1-8.

7. Зварич Г. Критерії, показники та індикатори моніторингу, експертизи та оцінювання якості освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти. Імідж сучасного педагога. 2020. 5, 14–20.

8. Бортнюк І. Моніторинг якості освіти [Електронний ресурс]. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2021. № 6. С. 150–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_6_17 (дата звернення: 07.01.2025).

9. Алексеева, С. Методологія наукових досліджень та академічна доброчесність: виклики в умовах цифровізації. Витоки педагогічної майстерності, 2024 (34), 5–8. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.34.317624> (дата звернення: 07.01.2025).

10. Алексеева, С. Інновації та перспективи в освітніх практиках: неформальна освіта. Проблеми сучасного підручника, 2024 (32), 6–12. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12> (дата звернення: 07.01.2025).

11. Алексеева, С.В. Психологічна ресурсність особистості як засіб допомоги та відновлення в умовах сучасної пермакризи In: Особистість, суспільство, війна : тези доп. учасників міжнародного психологічного форуму (м. Харків, Україна, 26 квіт. 2024 р.) . ХНУВС, м. Харків, Україна, стор. 18-21. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741085> (дата звернення: 07.01.2025).

12. Ляшенко О. Концептуальні засади моніторингу якості освіти. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / [За заг. ред. О. І. Локшиної]. К.: К.І.С, 2004. 21 – 27.

13. Осередчук О. Методологія вивчення моніторингу якості освіти Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2021, 6, 192-200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2021_6_21 (дата звернення: 07.01.2025).

Information about the author:

Aliksieieva Svitlana Volodymyrivna,
Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher,
Chief Researcher at the Department of didactics
Institute of Pedagogy of the National Academy
of Educational Sciences of Ukraine,
52-d Sichevykh Streltsov str., Kyiv, 04053, Ukraine